

NOTA AAN DE LEDEN VAN DE VLAAMSE REGERING

Betreft: Optimalisatieprogramma 2019-2023: Ontwerp-Investeringsprogramma voor de optimalisatie van de bovengemeentelijke zuiveringsinfrastructuur binnen het Vlaamse Gewest

1. Situering

De bovengemeentelijke of gewestelijke opdracht in de waterzuivering omvat het opnemen van het door de gemeenten ingezamelde afvalwater en het transport hiervan naar een zuiveringsinstallatie, waar het overeenkomstig de opgelegde normen wordt gezuiverd. Ook de instandhouding en de optimalisatie van het bovengemeentelijke collectorennetwerk behoren tot het takenpakket van Aquafin.

De kaderrichtlijn Water, omgezet in het decreet Integraal Waterbeleid, is sinds het Optimalisatieprogramma (OP) 2006 het kader voor de verdere uitbouw en optimalisatie van de zuiveringsinfrastructuur. Met de bovengemeentelijke investeringsprogramma's (IP's) wordt bijgevolg niet alleen in de verdere uitbouw van de saneringsinfrastructuur geïnvesteerd, maar wordt ook aandacht besteed aan de problematiek van de verdunning van het afvalwater. Vooraleer het Vlaamse Gewest projecten uitvoeringsklaar verklaart, stelt het daarom als uitdrukkelijke vereiste dat het aan te leveren afvalwater voldoende geconcentreerd moet zijn.

Bij de opmaak van het als bijlage 1 toegevoegd ontwerp-OP 2019-2023 is vooral aandacht gegeven aan de projecten van het programmajaar 2019. Alleen deze projecten worden immers na goedkeuring van het meerjarenprogramma door de Vlaamse Regering ter uitvoering aan Aquafin opgedragen. Alle voor het programmajaar 2019 voorgestelde bovengemeentelijke projecten hebben een gegarandeerd en hoog ecologisch en economisch rendement. In het centraal gebied, zoals afgebakend in de zoneringsplannen, komen vooral pure optimalisatieprojecten in aanmerking voor opname op het programmajaar 2019. Het gaat om de sanering van overstorten, afkoppelingsprojecten en de renovatie en uitbreiding van bestaande zuiveringsinstallaties. In het buitengebied ligt de nadruk eerder op het saneren van vuilvracht waarbij prioriteit wordt gegeven aan die projecten waar ook de betrokken gemeenten bereid zijn gelijktijdig mee te investeren in de sanering van het betrokken gebied. Dit gebeurt telkens volgens het principe van de optimale afkoppeling.

Voor een beperkt aantal prioritaire projecten bestond bij de opmaak van het ontwerp-OP 2019-2023 nog onduidelijkheid over de juiste wijze waarop de aangehaalde problematiek moet aangepakt worden. Voor deze projecten kan daarom moeilijk een realistische raming opgemaakt worden. Daarom worden deze projecten als studie op het OP 2019 opgenomen, zodat de problematiek in detail kan worden onderzocht en een saneringswijze kan worden uitgewerkt. Van zodra hieromtrent consensus is, kan het betrokken project na herprioritering opnieuw opgenomen worden op een volgend IP met het oog op uitvoering.

Ook bij dit ontwerp-OP 2019-2023 wordt de remediëring verdergezet om een overschrijding van de opgedragen investeringsbudgetten te vermijden. Op 2 april 2010 besliste de Vlaamse Regering om de jaarlijkse extra injectie van 50 miljoen euro voor te behouden voor de afbouw van het budgettekort van de IP's tot en met het OP 2009 en nam ze tevens diverse bijkomende maatregelen om het nog steeds stijgende tekort ook in de toekomst onder controle te kunnen houden.

Deze bijkomende remediëringsmaatregelen situeren zich op volgende niveaus en worden in het OP2019 in detail toegelicht:

- de opmaak van het IP (niveau 1);
- de opmaak en de goedkeuring van het technisch plan (TP) (niveau 2);
- de jaarlijkse investeringsvergoeding aan Aquafin (niveau 3).

Gelet op de marge op OP 2015 en OP 2016 (zie deel 2.4.2 van bijlage 1) door de maatregelen op niveau 1 en 2 wordt voorgesteld de minister te mandateren om reeds eerder opgedragen projecten door te schuiven naar het OP 2015 of 2016.

De Vlaamse Milieumaatschappij heeft het ontwerp-OP 2019-2023 opgemaakt binnen volgende budgettaire grenzen:

- 100 miljoen euro regulier budget;
- 130 miljoen euro budget Lokaal Pact.

De methodologie om de projecten te selecteren is beschreven in deel 3.2 tot 3.4 van het ontwerp-OP 2019-2023.

Op basis van de diverse besprekingen per bekken (zie deel 3.5 van het ontwerp-OP 2019-2023) en rekening houdend met het beschikbare budget werd het ontwerp-OP 2019-2023 samengesteld.

Bij de invulling van het programmajaar 2019 werd maximaal rekening gehouden met de afstemming op de bestaande en geplande uitbouw van het gemeentelijke rioleringsnet. Dit heeft tot gevolg dat heel wat bovengemeentelijke projecten waarvoor het rendement in belangrijke mate afhankelijk is van de geplande uitbouw van het gemeentelijke rioleringsstelsel, pas voor de programmajaren 2020 en later konden voorgesteld worden. Voor veel van deze projecten werden concrete acties gedefinieerd met het oog op de opmaak van het volgend OP. Vervolgens werd bij de invulling rekening gehouden met de nog te verwachten kostprijsstijgingen (zie deel 2.5.2 van het ontwerp-OP 2019-2023).

Uiteindelijk leidde dit tot een ontwerp-OP 2019 met vier projecten die reeds eerder ter uitvoering werden opgedragen en die in het kader van hoger vermelde remediëringsmaatregelen werden doorgeschoven naar het OP 2019, zes studieprojecten en 139 nieuwe projecten voor een geraamde investering van 191.132.723,12 euro op basis van de klassieke ramingsmethodiek. Tabel 1 van het ontwerp-OP 2019-2023 geeft een overzicht van de concrete invulling van de verschillende programmajaren. De opsplitsingen per bekken en per categorie zijn opgenomen in het ontwerp-OP 2019-2023.

Tabel 1: ontwerp-OP 2019-2023

Programmajaar	Aantal projecten	Totale kostprijs (in euro)
2019	149	191.132.723,12
2020 ¹	58	92.618.210,74
2021-2023 ^{1,2}	285	336.128.381,57
Totaal	492	614.879.315,43

¹ De projecten opgenomen op de indicatieve programmajaren 2020 respectievelijk 2021-2023 zullen bij de opmaak van het volgende OP opnieuw geëvalueerd worden.

² Voor de projecten geklasseerd binnen de periode 2021-2023 was het omwille van de afhankelijkheid van investeringen van andere instanties niet mogelijk en/of voorbarig om hier reeds een exact programmajaar aan toe te kennen.

56 projecten worden geheel of gedeeltelijk ondergebracht binnen het reguliere budget dat op basis van de klassieke ramingsmethodiek voor 77.192.899 euro werd ingevuld. De geschatte opleveringskost van deze projecten bedraagt 79.269.359 euro (excl. inrekening inflatie) en 99.734.724 euro (incl. inrekening inflatie).

99 projecten worden geheel of gedeeltelijk ondergebracht in het budget Lokaal Pact. Van deze projecten zijn er drie (waarvan één deels regulier, deels lokaal pact) die reeds eerder werden opgedragen (OP 2010, respectievelijk 2011 en 2012) en in het kader van de aanpak van de budgetproblematiek worden doorgeschoven naar het OP 2019. Van de overige 'lokaal pact-projecten' behoren:

- 23 projecten tot de groep van de zogenaamde “gecombineerde dossiers met nv Aquafin”. Dit zijn gemeentelijke projecten die in combinatie met een gewestelijk Aquafin-project het meest effectief kunnen uitgevoerd worden. Gelet op de krachtlijnen vastgelegd in het kader van de overname van gemeentelijke rioleringsinspanningen, kunnen deze projecten, goed voor een totale investering van 13,8 miljoen euro, door het Vlaamse Gewest ten laste genomen worden. Na goedkeuring door de Vlaamse Regering worden 22 van deze projecten automatisch toegevoegd aan de reeds opgedragen bovengemeentelijke Aquafin-projecten waarmee ze gecombineerd worden uitgevoerd en waarvan het TP reeds is goedgekeurd;
- tien projecten tot de groep investeringsprojecten gecombineerd met wegenwerken van het Agentschap Wegen en Verkeer (AWV). Naast deze tien projecten is er in afwachting van een oplossing ten gronde ook één project (aanleg van gemeentelijke rioleringen in combinatie met infrastructuurwerken door de Werkvennootschap nv) waarvoor wordt voorgesteld om dit binnen het budget Lokaal Pact op te nemen op het OP 2019;
- 56 nieuw op te dragen projecten geheel of gedeeltelijk tot de andere categorieën van projecten die in het kader van het Lokaal Pact met de gemeenten door het Vlaamse Gewest kunnen ten laste genomen worden.

Een globaal overzicht van de invulling van het Budget Lokaal Pact is weergegeven in tabel 2.

Tabel 2: Globaal overzicht van de invulling van het Budget Lokaal Pact voor het OP 2019

Categorie	Aantal projecten	Geraamd investeringsbedrag
In het kader van de budgetproblematiek door-geschoven projecten	1	6.657.993,00 euro
Nieuwe projecten		
- tenlastename van gemeentelijke riolerings-inspanningen door het verschuiven van het overnamepunt	2	1.130.397,00 euro
- tenlastename door een gefaseerde overname van gemeentelijke leidingen gelegen in het bovengemeentelijk collectorennetwerk	8	9.598.645,96 euro
- tenlastename van de aanleg van de gemeentelijke infrastructuur bij de aanleg in het tracé van collectoren, prioritaire rioleringen en lokaal pact dossiers	23	13.843.962,00 euro
- tenlastename van gemeentelijke investeringsprojecten in het kader van de optimalisatie van de DWA- en RWA-aanpak met een belangrijke impact op de bovengemeentelijke saneringsinfrastructuur	17	29.230.772,12 euro
- tenlastename van investeringsprojecten in het kader van de (her)aanleg van gewestwegen door AWV	10	8.760.714,47 euro
- tenlastename van investeringsprojecten in het kader van de realisatie van de doelstellingen van de kaderrichtlijn Water, Natura 2000 en de Zwemwaterrichtlijn	29	43.744.096,26 euro
- tenlastename van investeringsproject in combinatie met infrastructuurwerken door de Werkvennootschap	1	877.243,00 euro
		113.843.823,81 euro

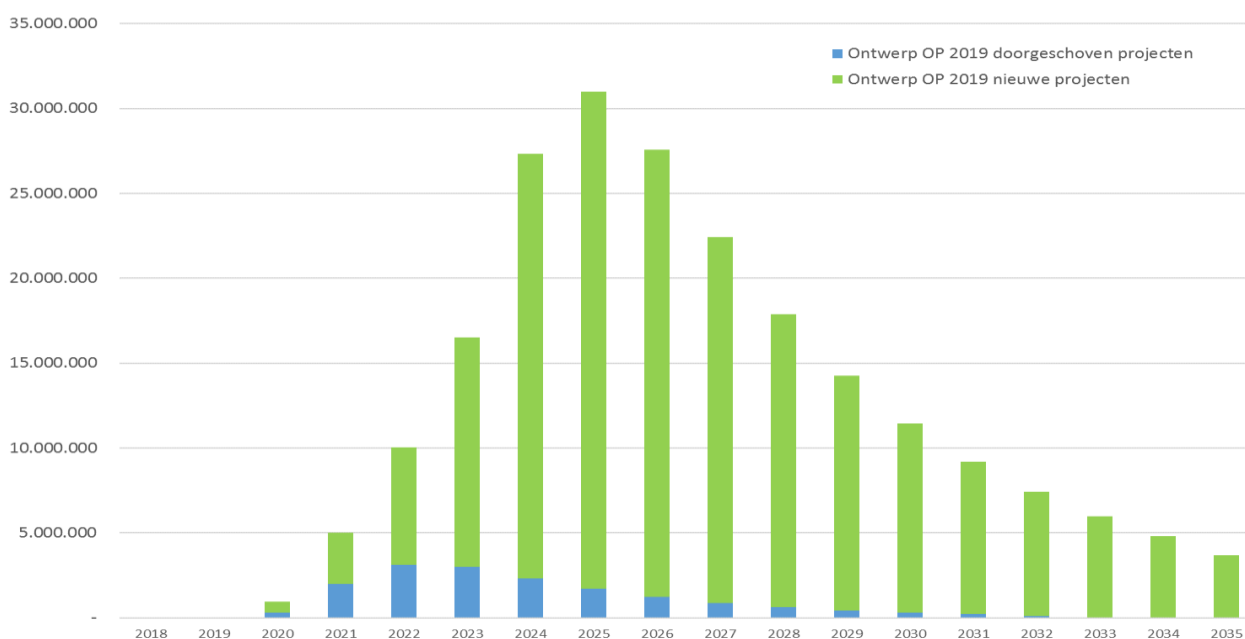
Op basis van de klassieke ramingsmethodiek wordt de globale Lokaal Pact-kostprijs van de projecten geraamd op 113.839.824 euro, terwijl de opleveringskost wordt ingeschat op 105.165.063 euro (excl. inrekening inflatie) en 129.884.720 euro (incl. inrekening inflatie).

Een realistische uitvoeringstermijn voor de projecten van het programma 2019 zal worden uitgewerkt en opgenomen in het TP dat Aquafin opmaakt zodra het goedgekeurd OP ter uitvoering is opgedragen. Voor de 22 'gecombineerde dossiers' betreft het een aanpassing van het goedgekeurde TP van het Aquafin-project waaraan het betrokken project zal worden toegevoegd.

Ook voor het volgend OP is het aangewezen dat de Vlaamse minister, bevoegd voor het leefmilieu en het waterbeleid, door de Vlaamse Regering gemachtigd wordt om bij de goedkeuring van de volgende subsidiëringsprogramma's betrokken 'gecombineerde dossiers' reeds als voorafname op te nemen op het volgende OP.

Inschatting van jaarlijkse opleveringsvolumes ingevolge het voorstel van OP 2019

In het begrotingsakkoord van 19 oktober 2012 bij het OP 2014-2018 werd als voorwaarde gesteld dat bij het voorleggen van het OP 2015-2019 de link tussen het OP en het verwachte opleveringsvolume moest worden weergegeven. In dit kader werd door Aquafin een statistische methodiek ('Opleveringsvoorspeller') ontwikkeld, die op basis van een tijds- en kostprijsanalyse een prognose maakt van de toekomstig te verwachten jaarlijkse opleveringsvolumes. Delen 2.6 en 3.8 van het ontwerp-OP 2019-2023 bevatten hierover meer gedetailleerde informatie.

Voorliggend ontwerp van OP 2019 resulteert volgens de Opleveringsvoorspeller in een opleveringsvolumepiek in de periode 2024-2026. Deze opleveringsvolumes komen vanzelfsprekend bovenop de opleveringsvolumes van de reeds vroeger ter uitvoering opgedragen projecten. Een nieuwe inschatting van de te verwachten opleveringsvolumes voor alle opgedragen projecten zal na goedkeuring van het OP 2019-2023 door Aquafin uitgevoerd worden, waarna het resultaat ter kennisgeving aan het Vlaamse Gewest wordt bezorgd.

Waterparagraaf

Het decreet Integraal Waterbeleid van 18 juli 2003 en het Watertoetsbesluit van 20 juli 2006 bepalen dat voorliggend OP moet onderworpen worden aan de watertoets. Voor elk van de projecten opgenomen op het programmajaar 2019, die na goedkeuring van het ontwerp-OP 2019-2023 ter uitvoering zullen worden opgedragen, werd nagegaan of ze passen binnen de algemene uitgangspunten van het integraal waterbeleid en werd, rekening houdend met de detailleringgraad van de reeds beschikbare gegevens, nagegaan welke effecten op het watersysteem te verwachten zijn door de realisatie van betrokken projecten. Op de opdrachtfiles, die na de goedkeuring van het ontwerp-OP 2019-2023 aan Aquafin worden bezorgd, zal de concrete invulling van de watertoets voor de projecten van het programmajaar 2019 weergegeven worden.

Bij de opmaak van het TP en in elke volgende fase moeten deze en eventuele andere effecten gedetailleerd onderzocht worden, alsook de noodzakelijke maatregelen om deze effecten te voorkomen, te beperken of, indien dit niet mogelijk zou zijn, deze te herstellen of te compenseren. Voor projecten die MER-plichtig zijn, vormt dit onderzoek in belangrijke mate het voorwerp van de uit te voeren MER-studie.

2. Budgettaire weerslag

Het ontwerp-OP 2019-2023 vertegenwoordigt een op te dragen investeringsbedrag aan Aquafin van 280 miljoen euro waarvan 150 miljoen euro Regulier Budget en 130 miljoen euro budget Lokaal Pact. Zowel voor het met concrete projecten in te vullen Reguliere Budget als voor het budget Lokaal Pact werd bij de invulling een inschatting gemaakt van de uiteindelijke opleveringskost, zowel exclusief als inclusief een inschatting van de toekomstige inflatie. De op te dragen projecten kunnen binnen het vermelde investeringsbudget gerealiseerd worden.

De reeds bestaande overschrijding van de opgedragen budgetten zal in de toekomst verder geleidelijk opgevangen worden.

Er is geen budgettaire weerslag van de opgedragen projecten voor de begroting van 2018. De uitvoerings-termijn wordt vastgelegd bij de goedkeuring van de TP's. Pas wanneer de opgedragen projecten opgeleverd worden, is er een budgettaire impact. Globaal worden de randvoorwaarden van het akkoord van de Vlaamse minister van Begroting van 26 november 2004 strikt gerespecteerd.

Het gunstige advies van de Inspectie van Financiën van 26 februari 2018 gaat als bijlage 2. Het uitgangspunt voor de opleveringen omvat inderdaad de geciteerde onderdelen en in het kader van de besprekingen op het budgetoverleg is op heden 170 miljoen euro aan opleveringsvolume voorzien. De Inspectie pleit voor het behoud van het opleveringsvolume van 170 miljoen euro voor de volgende vier jaar.

Evenwel zal bij het huidige niveau van OP's van 230 miljoen euro aan projecten die geïnitieerd worden, het opleveringsbedrag evolueren in de richting van dat bedrag. Het opleveringsvolume, dat voornamelijk gedreven wordt door de investeringen van het OP, zal in functie daarvan bij elk budgetoverleg vastgesteld moeten worden op basis van de behoefte. Op te merken valt ook dat omwille van de lagere aanbestedingsprijzen de laatste jaren het opleveringsvolume beperkt kon blijven tot 170 miljoen euro. Gelet op het substantieel hogere niveau van geïnitieerde investeringen door de Vlaamse Regering via voorgaande OP's en voorliggend OP en de aantrekkende markt kan het doortrekken van het historische opleveringsvolume van 170 miljoen euro daarom niet zomaar aangehouden worden voor de volgende 4 jaar.

Bovendien wordt opgemerkt dat in 2015 het budget van de rioleringssubsidies jaarlijks met een bedrag van 30 miljoen euro ontlast is ten voordele van bijkomende investeringen Lokaal Pact via de NV Aquafin. Deze projecten hebben gelet op hun doorlooptijd tot op heden nog niet geleid tot 30 miljoen euro aan extra opleveringen maar zullen de komende jaren wel bijdragen tot een hogere behoefte aan opleveringsvolume.

Bij elk budgetoverleg zal bijgevolg de analyse moeten gebeuren van het benodigde budget opleveringen voortkomend uit de goedkeuring van de OP's, het optrekken van het budget Lokaal Pact, de opleveringen asset management en de vigerende marktomstandigheden. In het kader van het budgetoverleg over begrotingsaanpassing 2018 werd zo op basis van de previsions een bedrag van 170 miljoen euro weerhouden.

Het akkoord van de Vlaamse minister van Begroting van 23 maart 2018 gaat als bijlage 3.

3. Weerslag op het personeelskader en de personeelsbudgetten

Het voorstel van beslissing heeft geen weerslag op het personeelskader of de personeelsbudgetten van de Vlaamse Gemeenschap.

4. Weerslag op de lokale besturen

De goedkeuring van het ontwerp-OP 2019-2023 legt geen directe verplichting aan de gemeenten op. Een aantal projecten is evenwel afhankelijk van een gemeentelijk engagement dat hetzij het ecologisch, hetzij het economisch rendement ten goede moet komen. Het is vanzelfsprekend dat de gemeente de nodige middelen moet voorzien om dit aandeel of dit engagement in te vullen. Met het oog op de realisatie hiervan kan de gemeente echter ook subsidies aanvragen bij het Vlaamse Gewest. Wanneer het gemeentelijke aandeel of engagement niet ingevuld wordt, wordt het betreffende project on hold geplaatst en voorlopig niet uitgevoerd.

5. Kwaliteit van de regelgeving

Het voorstel van beslissing houdt geen regelgeving in.

6. Voorstel van beslissing

De Vlaamse Regering beslist:

1. het investeringsbudget voor de uitbouw van de bovengemeentelijke zuiveringsinfrastructuur voor het programmajaar 2019 vast te stellen op 230.000.000 euro, waarvan 130.000.000 euro in het kader van het Lokaal Pact met de gemeenten;
2. in afwachting van een oplossing ten gronde haar goedkeuring te hechten aan de opname op het Optimalisatieprogramma 2019 ten laste van het budget Lokaal Pact van het project 23472 'Rioleringswerken in het kader van fietssnelweg langs N276' dat gelijktijdig met de aanleg van de fietssnelweg lang de A12 te Meise door De Werkvennootschap in de loop van 2018 zal uitgevoerd worden;
3. haar goedkeuring te hechten aan:
 - a. het Optimalisatieprogramma 2019-2023: Ontwerp van investeringsprogramma voor de optimalisatie van de bovengemeentelijke zuiveringsinfrastructuur binnen het Vlaamse Gewest;
 - b. het voorstel om 50.000.000 euro ter beschikking te stellen voor de overloop van het investerings- en renovatieprogramma van de programmajaren tot en met 2009;
4. de Vlaamse minister, bevoegd voor het leefmilieu en het waterbeleid:
 - a. te gelasten het Optimalisatieprogramma 2019 ter uitvoering op te dragen aan de nv Aquafin;
 - b. te belasten met de opvolging van de uitvoering van dit programma;
 - c. te machtigen:
 - i. bij de eerstvolgende subsidiëringsprogramma's (in voorafname) de technisch afscheidbare dienstrioleringen principieel op te nemen op het Optimalisatieprogramma 2020;
 - ii. reeds eerder opgedragen projecten door te schuiven naar het OP 2015 of 2016 voor zover de marge op deze OP's voldoende groot is.

Joke Schauvliege
Vlaams minister van Omgeving,
Natuur en Landbouw